

Sociální odloučení Romů při volnočasových aktivitách ve Vsetíně

Michaela Slováčková

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela SLOVÁČKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Sociální odloučení Romů při volnočasových aktivitách ve Vsetíně**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretických východisek pro praktickou část
Provedení zpracování praktické části – dotazník, polostrukturovaný rozhovor
Zpracování a vyhodnocení výsledků
Přijetí odpovídajících závěrů

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

NAVRÁTIL, P. Romové v české společnosti. PRAHA: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8

HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. PRAHA: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5

PÁVKOVÁ, J. a kol. Pedagogika volného času. PRAHA: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6

BALVÍN, J. Romové a volný čas. ÚSTÍ NAD LABEM: Hnutí R, 1997. ISBN 80-902149-5-9

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Šalenová**
Ústav pedagogických věd

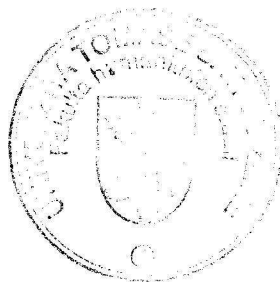
Datum zadání bakalářské práce: **12. února 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 12. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 12.5.2009

Michala Horová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

V mé bakalářské práci se zaměřuji na romskou komunitu a jejich volný čas. Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. Nejdříve jsem vypracovala teoretickou část s hlavními pojmy volný čas a život Romů. Druhá část obsahuje rozhovory s vedoucími volnočasových aktivit, včetně analýzy rozhovorů. A také studii dotazníků vyplněných romskými dětmi.

Klíčová slova: Romové, volný čas, aktivity, děti, mládež

ABSTRACT

In my bachelor thesis I focus on Roma community and their leisure time. The bachelor thesis is dividend into two parts. First, I elaborate on the tehoretical concepts of leisure and life of Roma. The second part contains interviews with the heads of leisure activites including analysis of the interviews as well as a detailed study of questionnaires completed by Roma children.

Keywords: Roma, leisore, free time, activities, children, young people

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla velmi poděkovat paní Mgr. Evě Šalenové za vedení mé bakalářské práce. Za její cenné rady a čas, který mi věnovala.

OBSAH

I	OBSAH	8
II	ÚVOD	10
III	I.	11
IV	TEORETICKÁ ČÁST	11
V	1 VOLNÝ ČAS	12
1.1	RŮZNÉ POHLEDY NA VOLNÝ ČAS	12
1.1.1	EKONOMICKÉ HLEDISKO.....	12
1.1.2	SOCIOLOGICKÉ A SOCIÁLNĚPSYCHOLOGICKÉ HLEDISKO	12
1.1.3	POLITICKÉ HLEDISKO.....	13
1.1.4	ZDRAVOTNĚHYGIENICKÉ HLEDISKO	13
1.1.5	PEDAGOGICKÁ A PSYCHOLOGICKÁ HLEDISKA.....	13
1.2	FUNKCE VOLNÉHO ČASU	14
1.2.1	VÝCHOVNÁ FUNKCE.....	14
1.2.2	ZDRAVOTNÍ FUNKCE.....	14
1.2.3	SOCIÁLNÍ FUNKCE	15
1.3	DŮLEŽITOST NAPLNĚNÍ VOLNÉHO ČASU	15
1.3.1	PROČ NAPLNIT VOLNÝ ČAS AKTIVITOU?	15
1.4	MOŽNOSTI VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU VE VSETÍNĚ	16
1.4.1	ALCEDO.....	16
1.4.2	ASOCIACE TOM.....	17
1.4.3	SOKOL	17
VI	2 ROMOVÉ	19
2.1	HISTORIE ROMŮ	19
2.1.1	ODKUD K NÁM PŘIŠLI	19
2.2	ODLIŠNÁ MENTALITA PRAMENÍ Z HISTORIE	20
2.2.1	OBŽIVA	20
2.2.2	BYDLENÍ A OBLEČENÍ	20
2.2.3	ROMOVÉ ŽIJÍ DNEŠKEM.....	21
2.3	ŠKOLA, VOLNÝ ČAS A ROMOVÉ	21
2.3.1	ŠKOLA	21
2.3.2	VOLNÝ ČAS	22
VII	3 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ	23
VIII	II.	24

IX	PRAKTICKÁ ČÁST	24
X	4 DOTAZNÍKY PRO DĚTI	25
4.1	VÝBĚR RESPONDENTŮ	25
4.1.1	DOTAZNÍKY	25
4.1.2	ZPRACOVÁNÍ OTÁZEK.....	25
4.2	SHRUTÍ KAPITOLY	32
XI	5 ROZHOVORY S VEDOUCÍMI VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT	33
5.1	SHRUTÍ ROZHOVORŮ	33
5.2	SHRUTÍ KAPITOLY	38
XII	ZÁVĚR	40
XIII	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42
XIV	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	43
XV	SEZNAM OBRÁZKŮ	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.

ÚVOD

Toto téma jsem si vybrala díky mé vlastní zkušenosti, která je, že romské děti nenavštěvují kroužky vedené lidmi z majoritní společnosti. Všude kolem nás se mluví o integraci Romů. Provádí se to různými způsoby, ale u nás ve Vsetíně mi chybí začleňování romských dětí mezi majoritní společnost. Romské děti navštěvují své vlastní kroužky, ale myslím, že je důležité, aby ve svém volném čase přicházeli do styku s dětmi z majoritní společnosti a naopak. Při hrách, cvičení v tělocvičně i na hřišti a při dalších aktivitách jsou děti uvolněnější než ve škole a myslím, že snáze zapomenou na rozdíly mezi sebou, jsou otevřenější a přístupnější novinkám.

Zajímá mě pohled na věc samotných vedoucích, kterých se to dotýká. Protože oni by měli být realizátory integrace. Samozřejmě za pomoci jiných, například města, škol, organizací. Ale oni budou s dětmi trávit hodně času a budou mít možnost ukázat jim, jak se dá žít společně, ne jen vedle sebe. Pokud budou chtít, budou vychovávat generaci lidí, která by už mohla vyrůstat bez předsudků. Protože pokud nějaké předsudky už mají, tak při společných aktivitách můžou přijít na to, že jejich velká většina není opodstatněná. Budou s nimi trávit hodně času a za tu dobu mohou pochopit jejich smýšlení, chování, mentalitu,... Je nám známo, že pocházejí z jiného kontinentu, tudíž i jejich kultura, zvyky a návyky jsou odlišné.

V mé bakalářské práci nechci romskou menšinu omlouvat a ani nebudu. Ve Vsetíně jsou mezi Romy a Neromy značné problémy, nedorozumění a někdy bohužel i konflikty. Chtěla bych přiblížit jejich původ, smýšlení a tím napomoci k možné integraci. Pochopením sebe navzájem si usnadníme naše soužití.

Nabídnout možnost trávení společně volného času dospělým, je také možnost, ale bylo by to hodně složité. Dospělý člověk už málokdy vyhledává organizaci, která mu nabídne strávit volnou chvíli se spoluobčany. Někteří vyhledávají kolektivní sporty, pěvecké a taneční oddíly, ale není jich mnoho. A snažit se formovat dospělého člověka, který už ledacos zažil a nemusí to být zrovna příjemné zážitky, je složitější, než nabídnout dítěti dalšího kamaráda. Pokud je obojí rodiče nechají společně trávit volný čas a nebudou jim vnucovat své názory na ty druhé, mohlo by to mít úspěch a mohli by se Romové tímto způsobem nevtíravě dostávat mezi nás.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Dvojsloví volný čas je možno si vysvětlovat několika různými způsoby. Protože každý si pod těmito dvěma slovy představí něco jiného, ať už čas strávený sportem, uklízením, relaxací s knížkou, ručními pracemi, či čímkoliv jiným. Je dosti složité shrnout tolik možných aktivit do smysluplné definice, když každý pojem v sobě skrývá trošku jiný pohled na volný čas a jeho trávení.

Vybrala jsem definici, která to podle mě jednoduše vysvětluje. „*Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění*“ (Pávková a kol., 1999, s. 15).

„*Základní principy související s činnostmi ve volném čase jsou dobrovolnost, seberealizace, aktivita, samostatnost a tvořivost, cílevědomost*“ (Balvín a kol., 1997, s. 40).

1.1 Různé pohledy na volný čas

1.1.1 Ekonomické hledisko

„*Z ekonomického hlediska je důležité, kolik prostředků společnost investuje do zařízení pro volný čas, zda a jakým způsobem se alespoň část nákladů vrátí. Z volného času se stalo odvětví, které je využíváno jak pro výchovnou a vzdělávací činnost, tak komerčně. Průmysl volného času je v tržních ekonomikách samostatným a většinou dobře prosperujícím odvětvím, který však často rezignuje na vzdělávací cíle a kultivaci osobnosti*“ (Pávková a kol., 1999, s. 17).

1.1.2 Sociologické a sociálněpsychologické hledisko

„*Z hlediska sociologického a sociálněpsychologického je zapotřebí sledovat, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů, zda pomáhají tyto vztahy kultivovat. Proto byl volný čas dětí a mládeže nesčíslněkrát předmětem úvah rodičů, pedagogů, psychologů i kriminalistů a v neposlední řadě sociologů a filozofů*“ (Pávková a kol., 1999, s. 17).

1.1.3 Politické hledisko

„Z politického hlediska nutno uvážit, jak a do jaké míry bude stát svými orgány zasahovat do volného času obyvatelstva, jaká bude školská politika, zda v rámci školské soustavy bude věnována patřičná pozornost i zařízením pro ovlivňování volného času. Při ovlivňování volného času dětí a mládeže by stát neměl narušovat jeho základní specifika. Státní zainteresovanost o volný čas dětí a mládeže spočívá především:

- *v zakládání a ovlivňování zařízení pro volný čas dětí a mládeže;*
- *v pomoci organizacím, sdružením a spolkům pracujícím s dětmi a mládeží;*
- *ve vytváření podmínek pro uspokojování spontánních aktivit dětí a mládeže mimo organizovanou činnost;*
- *ve vytváření kladných postojů dospělých členů společnosti k dětským aktivitám ve volném čase;*
- *v konstituování pedagogiky volného času a přípravy profesionálních i dobrovolných pedagogů pro tuto činnost“ (Pávková a kol., 1999, s. 18);*

1.1.4 Zdravotněhygienické hledisko

„Zdravotněhygienický pohled na využívání volného času především sleduje, jak lze podporovat zdravý tělesný i duševní vývoj člověka. Zdravotníky zajímá uspořádání režimu dne, respektování křivky výkonnosti jedince, hygiena prostředí i sociálních vztahů, hygiena duševního života. Správné využívání volného času se pozitivně projevuje ve zdravotním stavu člověka“ (Pávková a kol., 1999 s. 19).

1.1.5 Pedagogická a psychologická hlediska

„Pedagogická a psychologická hlediska berou v úvahu věkové i individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. Zároveň je zapotřebí uvážit, zda, do jaké míry a jakým způsobem činnosti ve volném čase přispívají k uspokojování biologických i psychických potřeb člověka. Pedagogické ovlivňování volného času by mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže, poskytovat prostor pro jejich spontaneitu, uspokojovat potřeby nových dojmů, seberealizace, sociálních kontaktů, kladné citové odezvy, ale poskytovat i pocit bezpečí a

jistoty. Činnosti ve volném čase konané na základě dobrovolné účasti a vhodným pedagogickým způsobem motivované a usměřňované poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, tělesných a duševních vlastností i sociálních vztahů“ (Pávková a kol., 1999, s. 20).

1.2 Funkce volného času

Výchova ve volném čase plní tři funkce – zdravotní, sociální a výchovnou. Každé výchovné zařízení, které na sebe bere odpovědnost naplňování volného času dětem a mládeži, by je mělo splňovat.

1.2.1 Výchovná funkce

Jednotlivé instituce se podílejí podle svých specifických možností na rozvíjení schopností dětí a mládeže, na usměřňování, kultivaci a uspokojování jejich zájmů a potřeb, na formování žádoucích postojů a morálních vlastností.

„Prostřednictvím pestrých a zajímavých činností se děti motivují k hodnotnému využívání volného času, k získávání nových vědomostí, dovedností i návyků, a tím i k rozvoji poznávacích procesů a k celoživotnímu vzdělávání. Úspěchy v zájmových činnostech přinášejí pocit uspokojení, příležitost k seberealizaci a přiměřenému sebehodnocení. Na základě praktických činností a zkušeností si mladí lidé vytvářejí vlastní názor na život a na svět“ (Pávková a kol., 1999, s. 42).

1.2.2 Zdravotní funkce

„Zdravotní funkci plní instituce pro výchovu mimo vyučování zejména tím, že přispívají k usměřňování režimu dne, tak aby podporoval zdravý tělesný a duševní vývoj dětí a mládeže. To spočívá ve střídání činností různého charakteru (duševní a tělesné činnosti, práce a odpočinku, činností organizovaných a spontánních). Zvláště velký zdravotní význam má podněcování a poskytování příležitostí k vydatnému pohybu na čerstvém vzduchu. Tělovýchovné a sportovní činnosti ve volném čase kompenzují dlouhé sezení při vyučování a jsou pro zdraví dětí nezbytné“ (Pávková a kol., 1999, s. 42).

1.2.3 Sociální funkce

Instituce, které vyplňují dětem a mládeži jejich volný čas, pomáhají v podstatné míře rodičům, hlavně zaměstnaným a velmi vytíženým. V době kdy oni jsou ještě v práci a nebo si plní jiné povinnosti, je o jejich děti postaráno. Vědí, že v institucích pracují, nebo vypomáhají vyškolení a zodpovědní lidé, tudíž se nemusejí obávat o své ratolesti a mohou se naplno věnovat své práci. Určitě jsou klidnější, než rodiče dětí, které po příchodu ze školy nemají náplň svého času. Mohou si tedy vymyslet, co budou právě dělat a bohužel, ne vždy je to dobrý nápad bez pozdějších následků.

Velmi podstatné je i to, že děti se odpoledne v kolektivu dostávají do situací, které by samy doma v bytě nebo venku na hřišti nezažily. Uvidí a zažijí i jiný přístup dospělé osoby, nerovné sociální a finanční podmínky, konflikty mezi vrstevníky a budou se toto vše učit řídit, posuzovat a chápat.

1.3 Důležitost naplnění volného času

Vyplnit dětem volný čas je velmi důležitá a podstatná věc, o kterou by se rodiče, pedagogové a pedagogičtí pracovníci měli snažit. A měli by vyvíjet značné úsilí o jeho organizaci a o vštěpování dětem návyky, které je naučí, jak smysluplně svůj čas využít, tak i určitou zodpovědnost.

1.3.1 Proč naplnit volný čas aktivitou?

Je zcela zřejmé a i výše bylo uvedeno, že správně využitý volný čas má několik funkcí. V předškolním věku se dítě zahraje samo, klidně i s obyčejnou dřevěnou kostkou. V tomto věku většinou nepotřebuje silné podněty k upoutání pozornosti. Zaujme ho i zdánlivá maličkost. V mateřské školce už jej učí ke spolupráci s kamarády. Některé dítě to uvítá, jiné si nejráději hraje samo. Ale většinou nenarazíme na dítě, které by nedělalo nic a jen tak pochodovalo po třídě, nebo po hřišti. Může se to stát, ale většinou jen v případě, že ho něco trápí a nebo bolí.

Se staršími dětmi a s mládeží už je to složitější. A dá hodně práce vymyslet program, či aktivitu, která je zaujme. A pracovníkům a dobrovolníkům různých kroužků, by mělo jít hlavně o to, aby to byla aktivita, která zaujme dlouhodobě. Ke které se budou zájemci rádi vracet. Naplní jejich volný čas, naučí je pravidelnosti, dochvilnosti.

Například aktivity zaměřené sportovně je budou naplňovat, budou mít radost z výsledků, zdravá soutěživost je součástí. Naučí se vyhrávat i prohrávat, pochopí, že pro dobrý výsledek musejí něco udělat a pak z něho mají opravdovou radost. A v neposlední řadě bude posilovat své zdraví a obranyschopnost.

„Všechny typy zájmových činností umožňují prožívání kladných citů, odreagování citů negativních i kultivaci citů, poznávání vlastní možnosti na základě svobodné možnosti volby druhu činnosti, dobrovolnosti i individuálních přání“ (Pávková a kol., 1999, s. 103).

1.4 Možnosti využití volného času ve Vsetíně

„K realizaci zájmových činností dětí a mládeže mimo vyučování slouží rozvětvený systém školských zařízení pro výchovu mimo vyučování a zájmové vzdělávání ve volném čase. Tento systém zahrnuje v České republice zejména tyto instituce:

- *školní družiny a školní kluby*
- *základní umělecké školy*
- *jazykové školy*
- *střediska pro volný čas dětí a mládeže“ (Průcha, 2000, s. 94)*

Pro náhled do trávení volného času nejen vsetínských dětí, ale i dětí z blízkého okolí příbližím organizace, které sídlí téměř v centru města a jejich cílem je vytvořit takové volnočasové aktivity, aby vyrovnali poptávku dětí a mládeže. Vybrala jsem tři organizace s rozdílnou nabídkou služeb, které si myslím, že pokryjí všechny uchazeče, i ty náročnější.

1.4.1 ALCEDO

Na jejich internetových stránkách se můžete dozvědět, že jsou školské zařízení, příspěvková organizace s právní subjektivitou. Zřizovatelem je město Vsetín.

Jejich poslání je přinášet užitek dětem, mládeži a rodičům a naplňuje potřeby a trendy města Vsetín.

Jejich cíle jsou kvalitní služby v oblasti výchovy, vzdělávání a osvěty. Aktivní zapojení do alternativních způsobů výuky přírodovědných předmětů, občanské, rodinné a výtvarné výchovy a naplňování zásad trvale udržitelného rozvoje ve městě i v regionu. Aktivity zajiš-

tuje odborně a pedagogicky připravený tým s pozitivním vztahem k životnímu stylu a tradicím regionu.

Hlavní oblasti a formy činnosti jsou pravidelná zájmová činnost – kroužky, kluby a kurzy. Programy ke Dni Země, ke Dni dětí, k českým tradicím, spolupráce na kulturně společenských akcích ve městě. Prázdninová a víkendová činnost – tábory, prázdninové programy, letní školy. Individuální práce s talenty – speciální kroužky, individuální konzultace. Organizace soutěží, ekologická výchova, poskytování materiální pomoci a mnoho dalších aktivit a služeb.

Jejich cílová skupina je od dětí z mateřských školek, přes širokou veřejnost až po zdravotně znevýhodněné děti a mládež.

1.4.2 Asociace TOM

Asociace turistických oddílů mládeže ČR (A-TOM) je občanské sdružení dětí a mládeže s celorepublikovou působností zaměřené především na turistiku a tábornictví. Členy asociace TOM jsou tomíci. Těch je necelých deset tisíc a scházejí se na oddílových schůzkách, podnikají řadu tuzemských i zahraničních výprav, v létě pořádají tábory, lezou po horách, sjíždějí řeky a organizují akce pro veřejnost. *Asociace TOM* [online]. [2006] [cit. 2009-11-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.a-tom.cz/>>.

Vsetín patří tradičně k silným oblastem asociace Tom a to jak z hlediska činnosti tak i z hlediska členské základny. V současné době pracuje ve Vsetíně 7 oddílů, které jsou administrativně sloučeny v TOM 7331 Vsetín. *Turistický oddíl mládeže TOM - Vsetín* [online]. [2006] [cit. 2009-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.tom-vsetin.estranky.cz/stranka/o-nas>>.

1.4.3 Sokol

Programem Sokola je vzájemně provázaný soubor sportovních, pohybových, kulturních a společenských aktivit, které se uskutečňují v tělocvičných jednotách. Činovníci, cvičitelé a trenéři sokolských tělocvičných jednot jsou nejen nositeli a organizátory sokolského tělovýchovného a sportovního programu, ale společně s ostatními členy vytvářejí společenské prostředí pro utváření mravního postoje sokolství, prostředí pro uchovávání sokolských idejí. Posláním ČOS je zvyšovat tělesnou zdatnost svých členů a vychovávat je k čestnému jednání v životě soukromém i veřejném, k národnostní, rasové a náboženské snášenlivosti, k demokracii a humanismu, k osobní skromnosti a ukázněnosti, k lásce k rodné zemi a úctě

k duchovnímu dědictví našeho národa. Cílem činnosti ČOS je přispívat ke zvyšování duchovní, kulturní a fyzické úrovně naší demokratické společnosti prostřednictvím tělesné výchovy a sportu, výchovy k mravnosti, společenské a kulturní činnosti.

Ve Vsetíně má Sokol tradici již od roku 1893. Nově obnoven byl po roce 1989. Děti a mládež zde mohou najít jak sport pro zábavu a naplnění volné odpolední chvíle, tak i sport na vrcholové úrovni. Mladí nadšenci, kteří se pohybu nebojí, do Sokola docházejí jednou, dvakrát, ale i pětkrát týdně. Záleží na úrovni jejich sportovní výkonnosti. Vsetínská gymnastika pod Sokolem má velmi dobré jméno po celé České republice. Gymnasti na závodech obsazují první příčky. Sokolská všestrannost je určena těm, kdo si rádi zacvičí na nářadí, s náčiním, v tělocvičně i venku, ale na vrcholový sport nemají předpoklady. O procházky do přírody, táboření a stanování taky není nouze. A ti, kteří mají rádi hudbu a rádi tancují navštěvují sokolský taneční oddíl, který se může pyšnit velmi dobrými tančebními skupinami. Důkazem můžou být první místa v republikových soutěžích i postoupení na evropskou taneční „půdu“. *Idea a program* [online]. [2006] [cit. 2009-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.sokol.eu/COS/sokol.nsf/pages/idea-a-program-310A>>.

Tyto tři organizace patří mezi stálice vsetínských volnočasových aktivit. Samozřejmě mezi ně patří i ostatní, které také vyplňují volný čas dětem i mládeži. Troufám si napsat, že ve Vsetíně není nouze o možnosti strávení chvíle v kolektivu, sportovat, tvořit a nebo například učit se porozumět přírodě a všemu co k ní patří. Každý zde najde nějakou aktivitu, které by se mohl věnovat a rozvíjet se v tom, co ho baví a zajímá. Pokud má chuť a zájem není problém se dostat k informacím, které by mu pomohly dozvědět se více o organizaci, která ho zaujala. U MěÚ Vsetín jsou upoutávky se stručným popisem co se u té a té organizace děje a jsou zde připojeny i fotografie pro lepší představu.

2 ROMOVÉ

Společenská menšina romských obyvatel žije po celé České republice. Větší počet Romů je ve velkých městech, ale setkáme se s nimi téměř v každém koutu naší země. I ve Vsetíně našli umístění, ale většina jen na okraji společnosti.

2.1 Historie Romů

„Dějiny Romů jsou z větší části rekonstrukcí. Romové svou historii nezapisovali, hmotných památek se zachovalo minimum, a to jen z posledních dvou století, zprávy o Romech v kronikách, letopisech a archivech ostatních národů jsou kusé a zlomkovité. V historii Romů nenajdeme slavné panovníky, bitvy, data, stavby, zakládání států, univerzit apod. O Romech se však často mluví v různých nařízeních, ediktech a zákonech evropských národů a to, co zde najdeme, je z dnešního pohledu spíše ostudné. Historie Romů nám však může pomoci k pochopení jinakosti, může nám pomoci se odmluvit“ (Šišková, 2008, s. 123).

2.1.1 Odkud k nám přišli

„Romové byli původně starověká etnická skupina, žijící v oblasti severozápadní Indie. Toto území začali opouštět v 9. století a putovali do jihovýchodní části Asie a hlavně do Evropy. V 1. polovině 14. století byli známi na Balkáně, později prakticky v celé Evropě. Žili roztroušeně po malých skupinkách jako kočovní řemeslníci (kotláři, handlíři, hudebníci aj.) a zachovávali si svůj vlastní jazyk – rómštinu a celou řadu tradičních zvyků a obyčejů, početné příbuzenství, oblibu pestrých barev aj“ (Wolf, 1984, s. 64).

2.1.1.1 První zmínka na Slovensku a u nás

„Na území Slovenska je první zmínka z roku 1322, kdy rychtář Ján Kunch ze Spišské Nové Vsi v soupisu statků uvedl, že „v okolních lesech, patřící rodině Marisássových, se potulují Cikáni“. ... je úryvek z kroniky obsažené později v Palackého Starých letopisech českých, kde je roku 1416 poznámka: „ ... toho léta vláčili se Cikáni po české zemi a lidí mámili“ (Fraser, 1998, s. 268).

2.2 Odlišná mentalita pramení z historie

Jak už jsem výše napsala, Romové pocházejí z Indie. Šašinková (2008) v jedné kapitole uvádí, že právě jejich původ souvisí s jejich chováním. I když z Indie odešli už před více než tisíciletím, svůj způsob života si zanechali i přes to, že nyní žijí v Evropě.

2.2.1 Obživa

V indii byli zvyklí na úrodu třikrát do roka. Díky podnebí žádné jídlo nemohli uchovávat, vše se tam po několika hodinách od uvaření začalo kazit. Tudíž nic neohřívali a co se neshnědlo se vyhodilo. Když kočovali, procházeli krajinou, která nikomu nepatřila, mohli si tedy ulovit i nasbírat, co potřebovali. Všude rostlo tropické ovoce. Když přišli od Evropy, vše bylo jiné.

V Evropě každý kousek půdy někomu patřil, někdo ho vlastnil. To Romové nevěděli a z toho pramenily první neshody a problémy. Tady už nemohli jen tak jít na louku a nasbírat si, co potřebovali, nebo si ulovit nějaké zvíře.

2.2.2 Bydlení a oblečení

Jejich příbytky byly stavěny z nepálených cihel a palmového listí. Když se vlivem počasí příbytek rozpadl, postavil se bez problému druhý nový. Cihel i palmového listí bylo všude kolem dosti. A tak není problém si pořídit nové bydlení. Toto je začátek problému, že se Romové dostatečně nestarají o své domy. I když už jsou zděné a panelové. Žádná generace před nimi jim nevštěpovala do paměti, že se rozlitá voda musí setřít, že se nevsákne do podlahy. Že špínu na sporáku oheň neopálí. Romské osady na Slovensku se velmi podobají tehdejší osadám v Indii.

S ošacením je to podobné. V Indii se oblečení musí z hygienických důvodů často prát, aby nebylo zdrojem nákazy. Toto si Romové uchovávají dodnes. Perou mnohem častěji než jejich spoluobčané. Ráno děti vyběhnou jako ze škatulky a večer přijdou zablácené a ušpiněné, ale nikdo je za to nehubuje, protože by se i čisté oblečení, které bylo jednou nošené, dalo vyprat.

2.2.3 Romové žijí dneškem

Romové stejně jako Indové žijí dneškem. Pokud budou něco vyprávět z minulosti, budou ji opět prožívat se všemi emocemi, které zažili. Nedokáží si udělat odstup a po čase se na věc dívat jinak. Když se k něčemu vrátí, prožívají to stejně intenzivně. Česká pohádka začíná zpravidla – za devatero horami, za devatero řekami a tím se vypravěč distancuje od vyprávění. Romská pohádka toto nezná. Příběh, který je vyprávěn je v přítomnosti.

Možná je tohle jedním z důvodů dnešní nesnášenlivosti. Pokud se diskutuje o minulosti, kdy byli Romové potlačováni i vyvražďováni, dochází z jejich strany k opětovnému prožívání. I když to dnešní generace již nezažila, jejich předkové jim to líčili, tak živě, že kdyby dnes měli vyprávět, co se tehdy odehrálo, popisovali by události tak živě, jako toho byli sami přítomni.

2.3 Škola, volný čas a Romové

2.3.1 Škola

„Romské dítě vyrůstá v rodinném prostředí, které nechápe význam vzdělávání a kvalifikace pro povolání a staví tyto hodnoty v hodnotovém systému na velmi nízké místo. Rodiče bývají často téměř negramotní“ (Balvín, 1997, s. 60).

Dále Balvín (1997) uvádí, že romské dítě má ztížené podmínky pro učení. V bytě většinou bydlí mnohem víc lidí, než je běžné, je přeplněn a hodně hlučný. Dítě se zde nemůže soustředit na svou práci. Dítě není posíláno do mateřské školy a tím pádem neumí dobře česky. Některá slova se překládají s posunutým výrazem a může docházet k nedorozumění jak ze strany učitele, tak i dítěte. Romské dítě většinou nemá hračku, které rozvíjí logiku, motoriku, nekreslí, nemodeluje.

„Rozdílnost postojů k výchově je zjevná, je však natolik zakořeněná a přirozená, že si ji její zastánci neuvědomují. V tom spočívá jeden z hlavních problémů začlenění romských dětí do českého školského systému. Střetávají se zde protichůdné postoje dospělých k dítěti“ (Navrátil a kol., 2003, s. 126).

2.3.2 Volný čas

„Romové nejsou zvyklí dlouhodobějšího plánování, vynaložení vůle a překonání překážek. To se spontánně projevuje na výchově dětí. Dítě umí žít dnes, neumí překonávat svou vůli překážky. Je vedeno k praktické sociální dovednosti, k jednoduché chytrosti, či chcete-li lstivosti, zejména vůči gádžům, k nimž panuje hluboká nedůvěra. ..., rodiče s dětmi nechodí na procházky, nepovídají si s dětmi nad obrázkovými knížkami“ (Balvín, 1997, s. 61).

„Volný čas romského dítěte je naplněn zejména tím, co jde lehce – třeba tělesnými aktivitami pohybovými, děti rády zpívají a naslouchají reprodukované hudbě, mladiství hrají na hudební nástroje, ale málokdo má vůli naučit se noty, málokdo má vůli a vytrvalost soustavně trénovat ve sportu, i když sporty a tělocvik patří k oblíbeným činnostem“ (Balvín, 1997, s. 63).

3 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ

*„Termín sociální vyloučení se poprvé objevil ve francouzské literatuře v sedmdesátých letech. Za jeho autora je označován Lenoir, který v roce 1974 publikoval knihu *Les Exclus: un Français Dix* (Vyloučení, jeden Francouz z deseti). ... Z Francie se termín velmi rychle rozšířil do celoevropského kontextu, a v devadesátých letech se boj proti sociálnímu vyloučení stal dokonce jedním z hlavních cílů politiky Evropské unie (Maastrichtská smlouva 1993)“ (Navrátil a kol., 2003, s. 30).*

Dále Navrátil (2003) uvádí několik indikátorů sociálního vyloučení. Jsou to především:

- větší počet přelidněných bytů
- horší zdravotní stav populace a nižší střední délka života
- nízké vzdělání obyvatel
- vyšší podíl přečinů a trestných činů
- vyšší počet dětí v domácnosti bez práce
- nízká porodní váha a vyšší dětská úmrtnost
- nízká účast na školní výuce
- vyšší míra porodnosti u dívek v nižších věkových skupinách

Tady tyto indikátory ve vyšší, či nižší míře většina Romů splňuje. Nese to sebou i další faktory, jako je chudoba, nezaměstnanost a obtížné shánění práce. Chudoba a nezaměstnanost vytvářejí začarovaný kruh, ze kterého se špatně dostává. Když jste nezaměstnaní, jste chudí, pokud jste chudí, nedostanete na potřebné vzdělání. Takto to koluje v rodinách Romů a bez naší pomoci se z toho kruhu těžko dostanou.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DOTAZNÍKY PRO DĚTI

V praktické části mé bakalářské práce se zabývám průzkumem, který by měl nabídnout náhled do problematiky romských dětí a mládeže s možnostmi trávení volného času. Rozhodla jsem se udělat rozhory s vedoucími kroužků volnočasových aktivit. Od kterých bych se chtěla dozvědět, jaký mají názor na to, zda by romské děti měli začít chodit společně s dětmi z majority do kroužků a různých aktivit ve svém volném čase. A také jsem rozdala dotazníky s páru otázkami romským dětem, abych zjistila co je baví a co rády dělají.

4.1 Výběr respondentů

Výběr respondentů byl záměrný. Vybrala jsem si Základní školu a Mateřskou školu Turkmenská Vsetín. Škola sdružuje základní školu praktickou a základní školu speciální. A právě do praktické školy docházejí především romské děti. Dotazníky jsem rozdala na druhém stupni základní školy. Jedná se tedy o děti ve věku 11 – 16 let. Celkový počet respondentů je 34 žáků základní školy Turkmenská.

4.1.1 Dotazníky

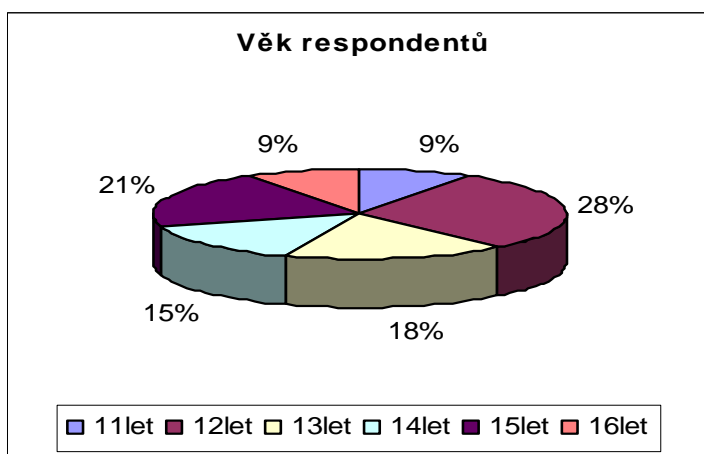
Otázky jsem zprvu ukázala paní ředitelce a ta posoudila, zda je možné, je dětem předložit. Dotazníky byly anonymní a respondenti, tedy žáci základní školy, měli kroužkovat své odpovědi. Školu jsem navštívila v dopoledních hodinách v době vyučování a při rozdávání dotazníků mi byli nápomocni i učitelé jednotlivých tříd.

4.1.2 Zpracování otázek

- Pro lepší orientaci jsem v odpovědích použila grafové znázornění i s procentuální hodnotou.
- Každá odpověď je barevně rozlišena pro lepší přehled.
- Každá otázka má svoje grafové vyjádření.

První otázka se zajímá o věk respondenta.

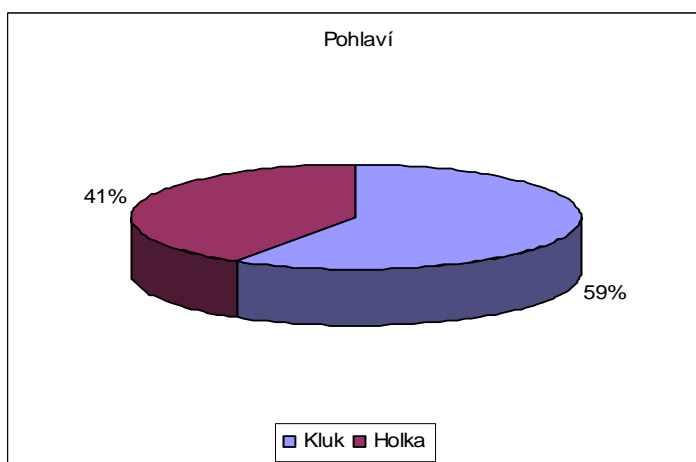
Povšimla jsem si zde, že tři respondenti mají již šestnáct let. Což je u nás méně vídané, většinou žáci opouštějí základní školu již v patnácti letech. Myslím, že jsou dvě možnosti, proč je ještě žákem, či žákyní základní školy. Mohl/a jít o rok později do první třídy a nebo jeden ročník opakoval/a.

Obr. č. 1

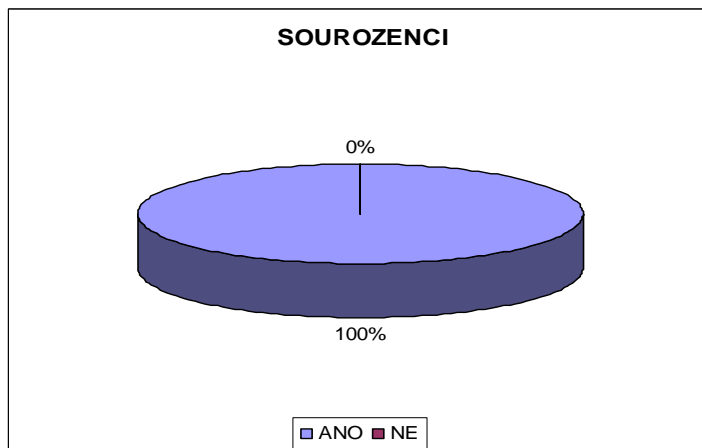
Druhá otázka se ptá na pohlaví.

Vidíme, že na druhém stupni základní školy mírně převažují chlapci.

Obr. č. 2

Třetí otázka je zaměřena na sourozence. Všichni dotazovaní mají jednoho a více sourozenců. U romských rodin je to běžné a spíše by bylo podivující, kdyby byl nějaký respondent jedináček.

Obr. č. 3

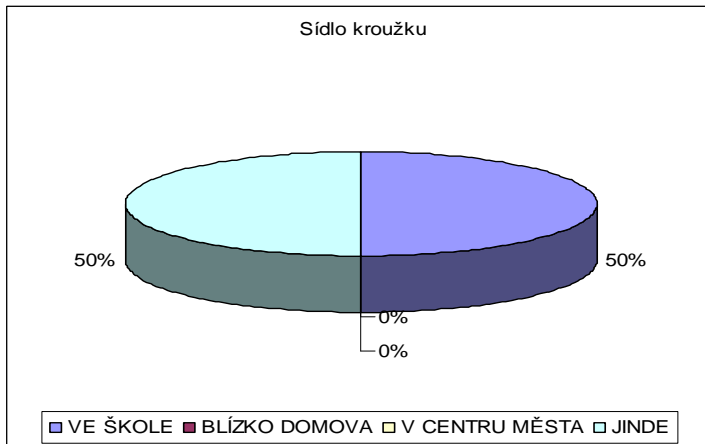
Čtvrtá otázka se ptá, zda navštěvuje nějaký kroužek po škole. Zde 35% respondentů odpovědělo, že nějaký kroužek ve svém volném čase navštěvují. Je to 12 dětí z dotázaných a z toho je pět holek a sedm kluků.

Obr. č. 4

Pátá otázka se zabývá tím, kde se kroužek nachází.

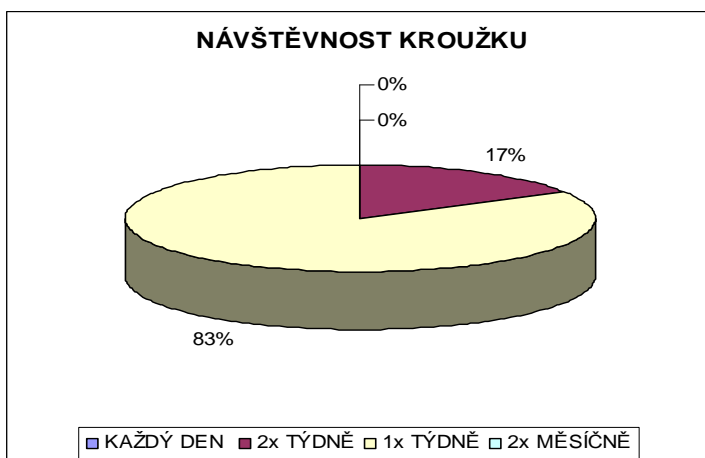
Na otázku kam do kroužku docházejí odpověděli v poměru 1:1, do školy a do města. Pět ze šesti kluků chodí do kroužku ve škole a jeden kluk a pět holek do města.

Obr. č. 5

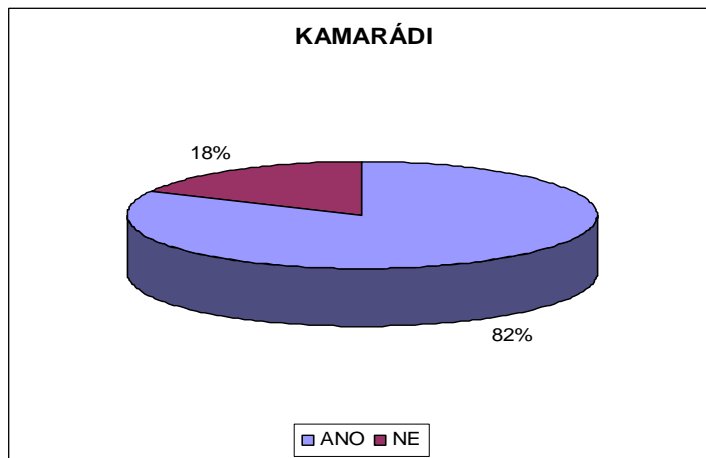
Šestá otázka je zaměřena na četnost navštěvování kroužku.

Nejčastěji chodí děti do kroužku jedenkrát týdně a to hned v deseti případech. Jen dvě děti chodí do kroužku dvakrát týdně. Každý den, ani dvakrát měsíčně nechodí do kroužku žádné dítě.

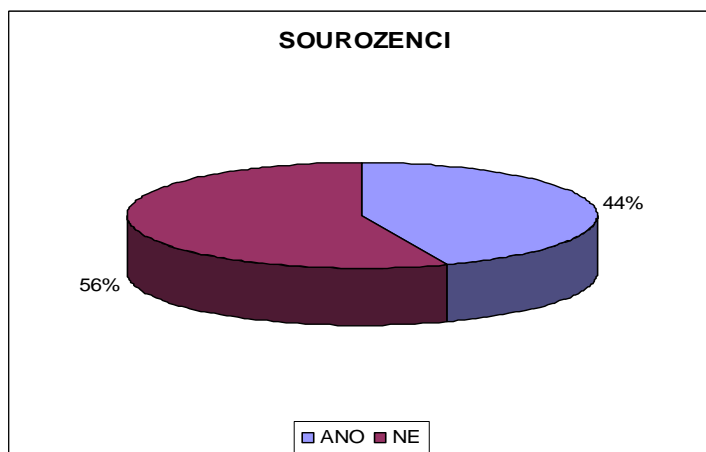
Obr. č. 6

Sedmá otázka se ptá na kamarády, zda oni navštěvují ve svém volnu nějaký kroužek. Celých 82%, to je 28 dětí. Odpovědělo, že jejich kamarádi docházejí do nějakého kroužku.

Obr. č. 7

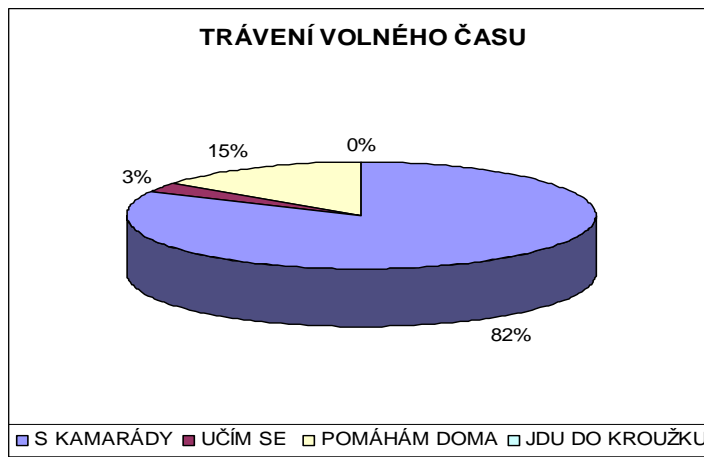
Osmá otázka se ptá na sourozence, zda oni navštěvují ve svém volnu nějaký kroužek. A 44%, to je 15 dětí odpovědělo kladně. I jejich sourozenci docházejí do kroužků ve svém volnu.

Obr. č. 8

Devátá otázka zjišťuje, co děti nejraději ve svém volném čase dělají.

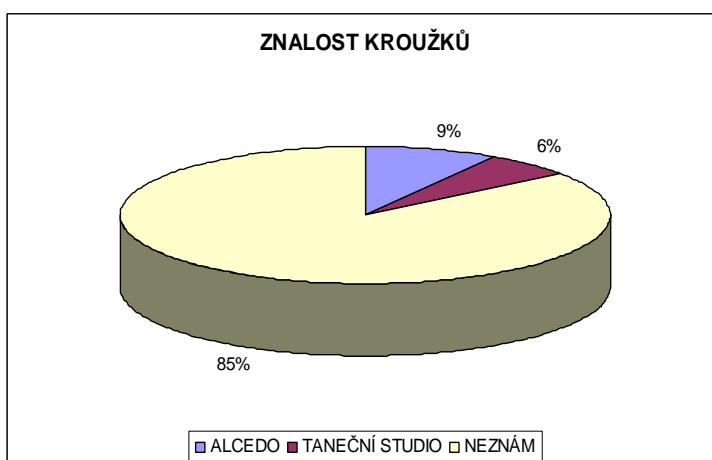
Nejraději tráví svůj volný čas s kamarády 82%, což je 28 dotázaných dětí. 15% - pět dětí rádo pomáhá doma a jeden respondent (3%) ve se svém volném čase nejraději učí.

Obr. č. 9

Desátá otázka zjišťuje, které kroužky děti znají.

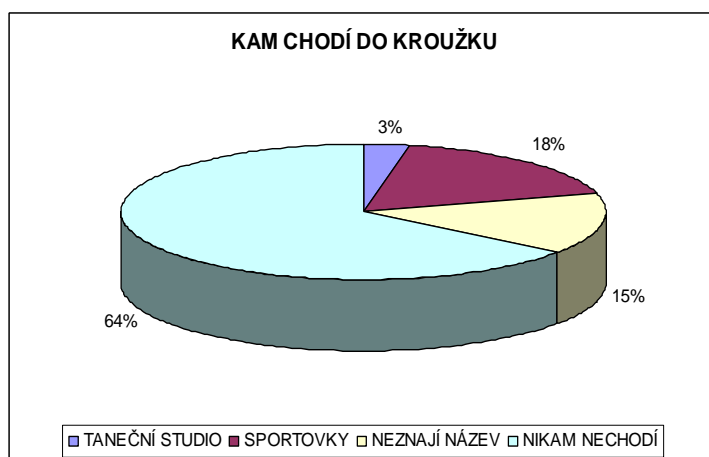
Jen tři respondenti napsali názvy kroužků nebo zařízení. Ostatní neznali žádný, nebo si nemohli vzpomenout.

Obr. č. 10

Jedenáctá otázka se ptá, který kroužek děti navštěvují.

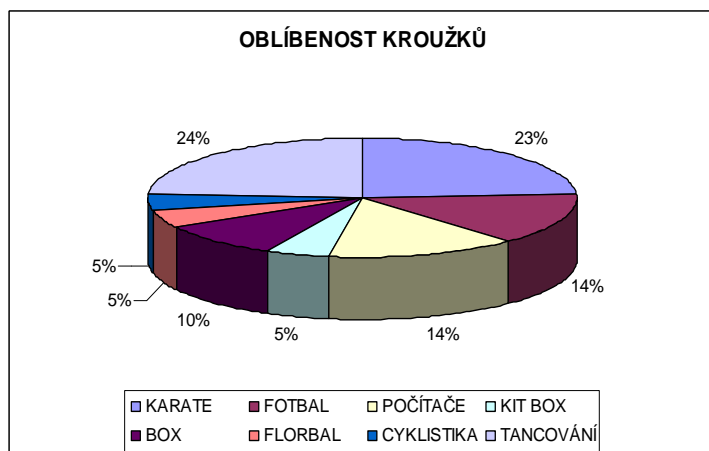
Děti zde měli napsat název kroužku nebo zařízení kam docházejí. 22 dětí (64%) nechodí do žádného zařízení ani kroužku. 5 dětí (15%) neznaly, nebo si nemohly vzpomenout na název. 6 dětí (18%), jedná se o kluky a navštěvují „sportovky“. A v jednom případě nese jejich kroužek název Taneční studio.

Obr. č. 11

Dvanáctá otázka zjišťuje, kam by děti rády chodily.

Zde mohly děti samy napsat, do kterého kroužku by nejraději chodily, kdyby mohly. Velmi četné zastoupení mají karate a tancování, tyhle aktivity by si vybralo celkem deset dětí. Na pomyslném druhém místě se objevil fotbal a počítače, celkem šest dětí. A box by si vybrali dva dotazovaní.

Obr. č. 12

4.2 Shrnutí kapitoly

Při zpracování dotazníku mě několik odpovědí zaujalo i překvapilo.

První tři otázky jsou jen základní a orientační. Chtěla jsem vědět věkové složení respondentů, jejich pohlaví a zda mají sourozence.

To, že do kroužků dochází jen dvanáct dětí ze třiceti čtyř, je podle mě velmi málo. A z toho ještě polovina navštěvuje školu. Po vyučování mají jednou týdně možnost navštívit sportovní kroužek přímo ve škole.

Dále mě zaujalo, že i když do kroužků chodí tak málo dětí, v případě jejich kamarádů je to právě naopak. Dvacet osm dětí odpovědělo, že jejich kamarádi do kroužků docházejí. Je zajímavé, že nechodí společně. Protože mladí lidé a děti, chtěli společně trávit hodně času.

I když dvanáct dětí napsalo, že někam docházejí, nejraději tráví volný čas s kamarády venku dvacet osm dětí. To je téměř většina.

Nejvíce mě překvapilo množství kroužků a aktivit, které by děti chtěly dělat. Všechny aktivity a kroužky uvedené v odpovědích otázky číslo dvanáct se ve Vsetíně nacházejí. A jsou přístupné široké veřejnosti. Dělají náборы na školách, prezentují se na akcích, které pořádá město, jako je Den Země, Den Děti s Annou. A po městě visí jejich plakáty s informacemi.

Možná by opravdu chtěli někam chodit, jen nemají to správné odhodlání a výdrž.

5 ROZHOVORY S VEDOUcíMI VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT

V druhé části mé praktické práce jsem se zaměřila na vedoucí jednotlivých kroužků. Kteří se věnují práci s dětmi. Ať už jako pedagogičtí pracovníci, nebo jako dobrovolníci, kterým tato práce přináší pocit uplatnění a potřeby. Výběr vedoucích kroužků byl náhodný. Ale záměrně jsem si vybrala jejich působící organizaci a taky jejich cílovou věkovou skupinu dětí, jednalo se o kroužky pro děti od 11 do 15 let. Jako metodu jsem použila polostrukturovaný rozhovor, který jsem si nahrála a poté přepsala. Udělala jsem čtyři rozhovory s jednotlivými vedoucími.

5.1 Shrnutí rozhovorů

Respondenty budu označovat čísly 1 až 4.

1. Jak dlouhá je vaše praxe?

Jejich praxe byla různě dlouhá. Od tří do dvaceti let praxe práce s dětmi a mládeží. Byli mezi nimi pokročilí začátečníci i ostřílení vedoucí.

Respondent číslo 1: *3 roky jsem zde zaměstnaná a před tím jsem vedla kroužky dva roky externě, než jsem nastoupila tady.*

2. Jaké zaměření má Váš kroužek?

Zaměření jejich kroužků bylo různorodé. Plavání, všestranný sport v tělocvičně i venku, pobyt v přírodě a všechno co k němu patří.

Respondent číslo 2: *Vodácký a turistický*

3. Kolikrát týdně je tento kroužek?

Četnost kroužků byla jedenkrát až dvakrát za týden.

Respondent číslo 3: *Náš kroužek je dvakrát týdně, v pondělí a ve čtvrtek.*

4. Je váš kroužek smíšený? Nebo chodí holky a kluci zvlášť? V jiné dny, hodiny atd.

Až na jeden kroužek jsou všechny smíšené a chodí kluci i holky společně.

Respondent číslo 4: *Náš kroužek je rozdělený, kluci se scházejí ve svém oddíle, a holky zase ve svém. Mají i oddělené klubovny. Ale některé akce jsou společné.*

5. Pro kolik dětí je kroužek určen? Je kapacita naplněna?

Dva kroužky mají kapacitu patnáct dětí a dva kroužky i třicet dětí. Ale jen jeden vedoucí je s účastí dětí na kroužku spokojený a má dokonce několik náhradníků. Ostatní si postěžovali, že jim děti chybí.

Respondent číslo 2: *Naše kapacita naplněna není. Chodí nám v průměru tak 6 dětí, ale mohlo by chodit i patnáct. Nevím v čem je problém. Snažíme se děti i rodiče informovat o naší aktivitě. Každé září děláme náboru ve školách a akcích, které organizuje město se také účastníme.*

6. Je podle vás kroužek finančně náročný?

Nikdo z dotazovaných si nemyslí, že by jejich kroužek byl finančně náročný. Dokonce se nad tím i pousmáli, jeden respondent i dodal

Respondent číslo 3: *Když si přeberete cenu dnešních cigaret a alkoholu, tak vám vyjde, že když si odpustíte jednu krabičku cigaret, tak Vaše dítě může k nám chodit celý rok. Naše roční poplatky totiž vyjdou na 90 korun.*

7. Jedná se jen o odpolední kroužek? Nebo pořádáte i víkendové akce nebo tábory? Letní, jarní, zimní, ...

Žádný z kroužků se nekoná jen jedno odpoledne v týdnu. Vedoucí pro ně mají přichystané doprovodné aktivity na víkendy i prázdniny. Jsou to celodenní výlety, závody, soutěže, stanové, putovní i příměstské tábory.

Respondent číslo 4: *Máme pro děti nachystáno během roku plno různorodých aktivit. nejčastěji se konají venku a to někdy i za nepříznivého počasí. Během školního roku to jsou víkendy i prodloužené víkendy, výlety. O prázdninách potom tábory, kde se zúročí všechny nasbírané rady a dovednosti z klubovny a z her, celkově z celoroční přípravy na tábor.*

8. Chodí do kroužku i romské děti? Pokud ano, kolik jich je?

Žádný z respondentů nepotvrdil účast romských dětí na jejich hodinách.

9. Chodily k vám v minulosti romské děti? Nebo jste zaznamenali jejich zájem o Váš kroužek? Například zeptali se na informace a pak už nepřišli?

Odpovědi na tuhle otázku se lišili. Někteří dotazovaní vedoucí nikdy zájem ze strany romských dětí nezaznamenali, ani v minulosti. Jiní ano, ale pravidelně k nim romské děti nedocházejí.

Respondent číslo 3: *Ano, pamatuji si, že se jednou k nám do hodiny přišel podívat malý romský klučina. Možná tam byl dvakrát, třikrát přesně si to nepamatuji, je to už dávno. Bylo to s ním složité. Neposlechl ani slovo, nedokázal dělat to co druhé děti. Pořád nám utíkal po celé tělocvičně. Hlavně jsem se báli, aby se mu tam něco nestalo, protože všude máme náradí a náčiní a může se stát, že něco spadne, proto, naše děti vědí, že se tam a tam nesmí chodit.*

10. Jaká je vaše zkušenost s romskými dětmi?

Zkušenosti většinou nemají žádné, nebo jen chvilkové z města a obchodů. A přiznávají, že je jejich pohled na romské děti hodně ovlivněn chováním jejich dospělých.

Respondent číslo 2: *Vzpomínám si na jednu akci, kde jsme představovali naše deskové hry z klubovny. Bylo to v parku a my jsme na zemi a na stolečcích měli vystavené různé hry. Děti se u nás mohly zastavit a klidně si nějakou zahrát. Pak přišly dvě romské děti, na nic se nás neptaly, jen tak se dívaly. Najednou jednu hru sbalili pod paži a utíkali pryč. Kamarád byl pohotový a rozběhl se za nimi, chytil je, ale ti kluci se mu snažili namluvit, že tu hru koupili, přitom jsme je viděli při činu.*

11. Pozorujete/pozorovali jste rozdíly v chování romských dětí a dětí z majoritní společnosti? Pokud ano, jaké to jsou rozdíly?

Nikdo z dotazovaných rozdíly v chování dětí při hře, či něčem podobném neuměl popsat, protože neměli možnost je pozorovat. Ale shodují se na tom, že nějaké rozdíly určitě budou. Protože jsou jinak vychovávané.

Respondent číslo 3: *Jak už jsem řekla, ten klučina přišel jen asi dvakrát, ale rozdíl tam byl. Kluk byl nesoustředěný, drzý, neposlušný. Přišlo mi, že nezná žádnou autoritu, protože se k nám choval jak ke kamarádům venku. Ale říkám, byl tam málo, a taky to mohl být nějaký pořádný výlupek a jestli k nám ještě někdy přijdou další, třeba budou hodní a poslušní.*

12. V čem je podle Vás problém, že romské děti do kroužků nechodí?

Všichni se shodli, že je hlavní problém ve výchově a v rodičích, kteří jim tuhle možnost asi ani nenabídnou. Děti k tomu nejsou vedeny. Možná jsou i líné.

Respondent číslo 1: *Já si myslím, že ony k tomu nejsou vedeny. Pro ně není pravidelnost. Oni to nezvládají. Ony by třeba přišly jednou, dvakrát, ale potom přestanou. Tak jak tady, koleda má kroužek, kde oni přijdou pětkrát na začátku, pak jedenkrát na měsíc, pak úplně vypustí. Prostě oni nejsou naučeni dělat něco pravidelně a věnovat se tomu. A zrovna v mém kroužku je pravidelnost důležitá. Aby na sobě mohly děti vidět výsledky, tak musejí dřít a chodit každý týden.*

13. Myslíte si, že romské děti potřebují jiný přístup, než děti z majoritní společnosti?

Trošku se zde liší názory, zda je potřeba jiný přístup, či nikoliv. Někteří se domnívají, že stačí přísnější režim a děti budou poslouchat. Jiní jsou názoru, že je to o dítěti. I děti Neromů nejsou každé stejné a potřebují různé přístupy, co platí na jedno, neplatí zároveň i na druhé.

Respondent číslo 2: *Určitě jim nebudeme nijak ustupovat. Máme zde určitá pravidla a ty by musely dodržovat. Stejně jako naše děti. Ale jiný přístup nejspíš potřebují, možná by byl problém je více zabavit. Protože mi přijdou více aktivnější. Ale je to jen můj názor, třeba se dokáží něčemu věnovat i hodiny, nevím, neznám je.*

14. Myslíte si, že rodiče romských dětí a rodiče dětí z majoritní společnosti mají rozdílné názory na kroužky a trávení volného času?

Všichni se shodují, že rozdíly tam určitě jsou. Hlavní rozdíl je v přístupu k dětem. V jejich výchově. Rodiče z majoritní společnosti vychovávají své děti jinak než Romové. Rozdíly ve výchově nedokáží popsat, ale cítí, že rozdíly tam jsou.

Respondent číslo 4: *Rozdíl tam určitě je. Rozdíl je i v chování těchto rodičů, ve vystupování. V přístupu k dětem. Často chodím na procházky do města, do přírody a nikdy jsem nepotkal romskou rodinu s batůžkem na zádech, že by se někam vydala a trávila tímto způsobem svůj čas. Nebo například i na koupališti jsem romskou rodinu snad nikdy nepotkal. Víím, že ani naše rodiny nejsou všechny stejné a všechny nechodí na výlety a společně neorganizují volný čas.*

15. Vadilo by vám, kdyby k Vám do kroužku přišly romské děti?

Žádnému z dotázaných by to nevadilo. Podotýkají, že by musely být slušné a musely by chtít se zapojovat do aktivit.

Respondent číslo 2: *Určitě by nám to nevadilo. Přivítali by jsme nové tváře a nové děti. Bohužel už máme tu zkušenost, že se nás pokusily okrást, tak bychom asi byli více obezřetní. Ale kdyby nás přesvědčili, že mají zájem za námi chodit a nevyskytl se žádný problém, tak nevidím žádnou překážku. Jen nevím, jestli by nebyl problém s rodiči, my jsme zvyklí, že s nimi komunikujeme, vědí co děti dělaly, co budou dělat. Probíráme s nimi plány akcí. Nevím, jestli by romští rodiče byli ochotni s námi takto komunikovat.*

16. Myslíte si, že jste připraveni přijmout romské děti do svého kroužku?

Všichni dotazovaní si myslí, že připraveni na romské děti jsou. Někteří dodali, že by je rádi mezi sebou uviděli.

Respondent číslo 3: *Myslím, že připraveni jsme. Nebála bych se toho. Romské nebo neromské děti ..., vždyť je to jedno. Dítě jako dítě. Stejně jak můžete mít problémy s neromským, můžete mít problémy i s romským. Děti za své chování nemůžou, jsou naprogramovaní od rodičů.*

17. Přečetl/a jste si nebo plánujete si přečíst knihy o romské kultuře, mentalitě?

Zde se odpovědi lišily. Jeden dotazovaný už nějakou knížku četl, další by si určitě přečetl, kdyby věděl, že to bude potřeba a že mu ta knížka podá dobré rady. A dva respondenti nevidí důvod, číst si knížky o Romech.

Respondent číslo 2: *Asi bych si nic nečetla. Romské děti potřebují stejný přístup, jako ostatní děti. Kdyby se k nim chovala podle nějakého odstavce z knížky, tak to nebude přirozené a taky by si toho všimly ostatní děti a to by nedělalo dobrotu.*

Respondent číslo 3: *Neplánuji si nic číst. V našem kroužku se cvičí a pokud dítě chce, tak nepotřebuje žádné jiné přístupy. Kdyby mi náhodou nerozumělo, tak mu cvik ukážu já, nebo jiný cvičenec. A poslouchat se u nás musí, jinak to ani nejde. Poslouchání je prevence úrazu.*

18. Myslíte si, že je důležité, aby romské děti a neromské děti trávil svůj volný čas společně?

Všichni si myslí, že je to důležité. Ale dodávají, že by se romské děti musely chovat podle pravidel jejich zařízení. Opět je tu obava, že romské děti nezvládají režim a to by mohlo narušovat chod kroužku.

Respondent číslo 1: *Myslím si, že by to bylo přínosné. Že by romské děti viděly jak to funguje. Měly by nějaký režim a vzor. Viděli by, že i tak se něco může dělat.*

19. Mohly by, podle Vás, nastat nějaké problémy?

S odpovědí na tuto otázku všichni dlouho váhali a přemýšleli jak odpovědět. Někaké problémy by možná nastat mohly, ale nedokáží je definovat. Opět zmínili dodržování pravidel a tím by to bylo bez problému. Jen jedna dotazovaná by měla strach z reakce rodičů.

Respondent číslo 1: *Myslím, že to možná začali řešit rodiče dětí, které tam již chodí. Situace na Vsetíně je dost vypovídající. Hodně lidí má sklony k rasismu. Možná proto by tam své děti přestali dávat.*

5.2 Shrnutí kapitoly

Měla jsem štěstí na respondenty, byli velmi ochotní a milí. Jsem jim velmi vděčná, že mi věnovali chvílku svého času, i když určitě sami měli hodně práce.

První až sedmá otázka je informační a udělala nám obrázek v jaké sféře se pohybujeme. Osmá až devatenáctá je už zaměřena na Romy, hlavně na romské děti a pohledy vedoucích, jejich názory a postřehy. Některé odpovědi jsem očekávala, jiné mě malinko překvapily. Sama dělám pomocného vedoucího v jednom kroužku a tedy vím, co obnáší práce s dětmi.

Velké zkušenosti vedoucí s romskými dětmi nemají. A když mají, tak nejsou zrovna dobré. Mít jednu zkušenost a to tu, že vás romské dítě okradlo, moc optimistického náhledu na věc nedodá.

Všimla jsem si, že se hodně obávají chování romských dětí, jelikož neznají režim, pravidelnost a vytrvalost. Myslím, že obavy jsou oprávněné a muselo by se jim předcházet. Možná by nebylo špatné, si na první společné hodiny pozvat terénního pracovníka, který do Romských rodin dochází, zná se s nimi a oni znají jeho a mají k němu důvěru. Pracovník

by v kroužku vypomáhal a dítě, nebo děti, by cítily, že tam nejsou samy. A když by bylo potřeba pracovník jim pomůže.

A na druhém místě byly obavy ze strany romských rodičů. I tato obava je podle mě na místě. Děti snáze zapomínají na křivdy a předsudky. Dospělému člověku to trvá déle. Muselo by se hned od začátku pokoušet s rodiči spolupracovat. Zapojovat je do příprav a plánování akcí a hodin, které by jejich děti měly navštěvovat. Například sjednat brigádu na úklid pozemku okolo budovy. Svolat všechny rodiče všech dětí. Rodiče se zapojí, budou mít pocit, že i oni přispívají svou pomocí a možná se budou i vzájemně poznávat. A tím by se i rodiče, kteří mají k Romům nedůvěru, mohly přesvědčit, že je nemůžeme všechny házet do jednoho pytle.

ZÁVĚR

V dnešní době, kdy se často mluví o diskriminaci, kriminalitě a násilí, je, podle mě, velmi důležité na chvíli se zastavit a zkusit naslouchat člověku vedle nás. Třeba nám chce říct něco důležitého. Věčně někam spěcháme, nemáme na nic čas a když se objeví nějaký problém, vybereme si to nejjednodušší řešení, i když nemusí být to nejsprávnější.

Máme problémy v komunikaci mezi sebou a to mluvíme jedním jazykem, máme stejné předky, stejnou minulost. Jak se potom můžeme bez problémů domluvit a sžít s komunitou, která pochází z Indie? Někdy je problém i v tom, že jednoduše rozumět nechceme.

A kdy se učit společnému soužití? Nejlépe už v dětství, protože dospělý člověk se špatně předělává a špatně přijímá něco nového, neznámého.

Z dotazníku dětí vyplynulo, že jen velmi málo navštěvují kroužky a pokud ano, tak většinou jen kroužky, kde chodí samé romské děti. Tam se žádná integrace neuskuteční. Romské organizace dostávají dotace na zřizování aktivit pro romské děti, shánějí pro ně dobrovolníky a pedagogy. Ale tímto způsobem se žádná integrace nepodaří. Protože opět chodí romské děti zvlášť a opět si s dětmi majority „hrají“ jen vedle sebe a ne společně.

Jak jinak se mají navzájem poznat? V rodinách toho o „těch druhých“ slyší hodně. A jsou vychovávání k tomu, aby je neměli rády, báli se jich a vyhýbali se jim. Není na čase zapomenout na staré křivdy a už to nové generaci nevštěpovat? Nebylo už dost násilí a obviňování?

Je třeba abychom se naučili žít společně, nejen vedle sebe. K tomu je ale potřeba několik kroků.

Z pohledu majority to bude určitě otázka sociálních dávek. Nechceme přeci nikoho do ničeho nutit, ale je potřeba, aby měli všichni stejná práva a povinnosti. Měli bychom romským spoluobčanům nabídnout práci, i když většina má jen základní vzdělání i pro ně by určitě nějaká práce byla. Jenom chtít každé ráno vstávat brzy, chodit tam pravidelně pětkrát týdně a vydržet. Myslím, že tohle je základem úspěchu. Potom si budeme vážit my jich a hned je o jeden trn v patě méně.

O tento problém jsem se v mé práci nezajímala. Ale je to řetězec, který na sebe navazuje. A je to jeden článek ke zlepšení situace.

Vedoucí různých kroužků, které krátí dětem jejich volné chvíle, reagovali velmi pozitivně na dotaz, zda by jim nevadilo, kdyby romské děti začaly navštěvovat jejich kroužky. I romské děti vyslovili několik kroužků, kam by rády chodily, ale zatím tak nečiní. Kde je tedy problém? Informací a náborů je dost. Je tu spíše problém s přístupem dětí, které nejsou naučeny chodit někam pravidelně a dlouhodobě. A tady tuhle pravidelnost a dlouhodobost valná většina aktivit zahrnuje. Možná, kdyby je ta aktivita opravdu zaujala, bavila a naplňovala, že by přicházely pravidelně. A k tomu by podle mě byl zapotřebí prostředník, nejlépe terénní pracovník, který je zná a mohl pomoci překonávat bariéry, které kdyby nastaly, mohly by děti odradit. Ať už jazykové, či jakékoli jiné. Byl by „po ruce“ i vedoucím, kteří by ze začátku mohli pociťovat nejistotu a obavy.

Volný čas dětí je velmi důležitý a nesmíme ho jen tak prolajdačit. Je to velká příležitost, kdy můžeme dětem ukázat i jiné stránky našeho soužití s Romy a tím pádem bychom začali nenásilnou formou vychovávat novou generaci lidí, minoritní i majoritní a třeba by se tyto dvě slova časem používala čím dál méně a jednoho dne už bychom byli jednoduše společností, do které by patřili všichni bez rozdílu. Je to ještě běh na dlouhou trať, ale pokud budou mít obě dvě společnosti, majorita i minorita, zájem a společný cíl, mohlo by to vést k dobrému výsledku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BALVÍN, J. a kol. *Romové a volný čas*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997. ISBN 80-902149-5-9
- FRASER, A. Cikáni. Praha: Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-212-X
- NAVRÁTIL, P. a kol. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8
- PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 200. ISBN 80-7178-399-4
- ŠÍŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-2
- WOLF, J. *Abeceda národů*. Praha: Horizont, 1984. ISBN 000

Seznam použitých zdrojů

- Idea a program [online]. [2006] [cit. 2009-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.sokol.eu/COS/sokol.nsf/pages/idea-a-program-310A>>.
- Turistický oddíl mládeže TOM - Vsetín [online]. [2006] [cit. 2009-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.tom-vsetin.estranky.cz/stranka/o-nas>>.
- Základní informace o Alcedu [online]. [2000] [cit. 2009-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.alcedo-vs.cz/o-alcedu/zakladni-informace-o-alcedu.html>>.
- Asociace TOM [online]. [2006] [cit. 2009-11-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.a-tom.cz/>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČOS Česká Obec Sokolská